

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi
poli in velja za celo leto 3 gld., za pol
leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Štev. 16. V Mariboru 20. avgusta 1877. Letnik V.

Kratek pregled kranjske zgodovine.

(Za učence ljudskih šol.)

Pervotni stanovalci na Kranjskem so bili raznih plemen; bili so na severni strani Noričani, na vzhodni Panoncej in na jugu in zahodu Japodi in Karnci, pa tudi Ilirci. Že v tistih starih časih je stalo skoro na istem mestu, kakor dan danes Ljubljana, mesto Emona. Na Notranjskem so imeli takratni stanovalci že veliko vterjeno mesto Metul tam, kjer je dan danes vas Metlje v obloški fari. Pa to mesto so bili Rimljani 30 let pr. Kr. napadli, pa ga le težko in po velikem kervavem boju vzeli in ukončali. 15 let pr. Kr. podvergli so si bili pa Rimljani vso kranjsko deželo in čez njo nad 400 let gospodovali. Kranjska dežela je dobila svoje ime brž ko ne po Karncih, ki so stanovali pri priliki po sedanjem Gorenjskem, kateri del naše dežele so prvotno imenovali „Carnia“ ali „Carniola“, iz česar je nastalo nemško ime „Krain“ in slovensko „Kranjsko“. Lehko pa tudi pomeni „krajino“, toliko kakor mejna dežela. Slovenci so se na Kranjskem naselili še le proti koncu 6. stoletja. V teh časih so pa tudi kranjski Slovenci mnogo terpeli pred divjimi Obri, od katerih podložnosti je bil vse Slovence, kranjske, koroške in štajerske rešil slavní knez Samo leta 627. Po njegovi smerti pa je po njem ustanovljena država zopet razpadla. Kranjske Slovence nahajamo v tej dobi (okoli 700 let pr. Kr.) podveržene raznim državam; gorenjski del je spadal k Gorotanu (sedanji Koroški), ki pa je bil najpervo Bavarcem in pozneje tudi Frankom podložen. Karol Veliki podaril je deželo vojvodi Erihu furlanskemu, ker se je ta bil iskal v bojih z Avari. Jugovzhodni del kranjske dežele (sedaj Dolenjsko) in morda nekoliko spodnjega Štajera se je imenoval „Slovenska pokrajina“ ali „marka“; zahodni del pa je spadal nekoliko k Istri, nekoliko k Furlaniji. Začetkoma,

od 12. stoletja do leta 1234 je bilo glavno mesto kranjske „marke“ Kranj, kjer so stanovali kranjski vladarji, mejni grofje, ki so pa bili odvisni od bavarskih namestnikov. Kranjska je bila večkrat v oblasti oglejskih patrijarhov; pa tudi brižinski škofje so si bili velika posestva na Kranjskem pridobili.

Razen teh so še drugi plemeniti gospodje imeli na Kranjskem velike graščine, n. pr. grofi ali knezi Turjaški, grofi Ortenburški, Celjski itd.

Leta 1229. pa kupi Leopold VI., vojvoda Avstrijski (in Štajerski), posestva na Kranjskem od brižinskega škofa, ki je imel Loko in drugo v posestvu. To je bil prvi začetek, da se je Kranjska združila z Avstrijo, ker že njegov potomec Friderik II. imenoval se je, ko so kranjski mejni grofje 1234 odmrli, „gospoda Kranjskega“. Gospodar kranjske dežele, ki je bila v 13. stoletju zopet s Koroško združena, bil je za nekaj časa tudi mogočni češki kralj Otokar. Ko je bil pa na Nemškem za cesarja izvoljen modri Rudolf Habsburški, praded naše avstrijske cesarske rodovine, moral je Otokar po zgubljeni vojski razen družih dežel tudi Kranjsko in Slovensko pokrajino izročiti Rudolfu, ki je te dežele podelil svojemu sinu Albrehtu. Za njim so gospodarili tirolski grofje do leta 1335. Na Kranjskem so imeli še precej posestev goriški grofje in veliko pravic do nje so si prisojevali oglejski patrijarhi. Toda po smrti goriškega grofa Albrehta V. (l. 1374) pripadala je h Kranjski dolenska stran, in tudi še drugi grofje, zlasti posestniki na Notranjskem so se prostovoljno pridružili kot skupna celota k Avstriji. Celjski grofje in tudi grofje Ortenburški, ki so imeli mnogo graščin, bili so pomerli in tako je prišla vsa Kranjska k Avstriji in to zlasti potem, ko je bila oblast oglejskih patrijarhov oslabela. Na mestu, kjer je stara Emona, pri preseljevanji narodov od Huncev uničena, povzdignilo se je novo mesto Ljubljana, ki je postala glavno mesto leta 1374. Kranjski Slovenci so bili do osmega stoletja po Kr. pagani. Še le v tem letu so jih jeli h keršanski veri preobračevati oglejski patrijarhi, največ pa solnograški škofje, ki so pošiljali daleč na jug svoje duhovnike kerščansko vero učiti. Pa mnogo Slovencev ni hotelo Kristusove vere sprejeti in bili so takrat hudi boji med spreobrnjenimi in še paganskimi Slovenci, ki so pa bili od prvih premagani. Škofija je bila na Kranjskem l. 1461 ustanovljena in prvi ljubljanski škof je bil Žiga Lambergar.

Od divjih Turkov so vse avstrijske dežele veliko terpele; toda največkrat in najhujše so nadlegovali kranjsko deželo, kamor so prav pogostoma prilomastili. Toda naši stari očetje jih niso mirno gledali, marveč jih sami in brez tuje pomoči pobijali in nazaj zaganjali. Kako so se stari Kranjci z grozovitnim Turčinom bojevali, o tem je več pripovedk. Naj tukaj eno povemo: Turki so prišli v neko vas na Dolenskem. Vse je bilo prazno,

razen ene bajtice, ki je na višavi stala. Tukaj je ostal gospodar, velik korenjašk mož, s svojo hčerjo doma in je hotel rajše poginiti, kakor svojo kočo Turkom pustiti. Imel je dve puški, s kterima ustrelil na prišle Turke in z vsakim strelom enega neverca podere. Serditi Turki planejo proti koči in mečejo plemen na njo, pa se je ogenj ni prejel, ker je bila z zelenimi jelkovimi kožami krita. Mož si med tem puško na novo nabaše in zopet Turčina podere; drugo puško pa mu hčerka zaverta, da more še četrtega sovražnika zverniti. Hčerka mu je nadalje puške basala, mož pa streljal, da so Turčini kar zaporedoma padali. Jeli so radi tega misliti, da je v bajti cela truma Slovencev; zato so se zbalili in pete odnesli. Ko kmet iz bajte pride, vidi vso višino z mrtvimi Turki pokrito.

Luteranska vera se je bila tudi po Slovenskem nekaj prijateljev pridobila. Najbolj jej je bil vdau Primož Trubar, ki je še slovenske knjige samo radi tega pisati začel in jih tiskati dal, da bi se je slovenski kmetje, neumeči nemščine, rajše in lažje poprijeli. Ker je bila pa nova vera pozneje ostro prepovedana, bile so tudi slovenske knjige, pisane v duhu nove vere, ukončane.

Od teh časov, od 16. stoletja namreč do francoskih vojsk ni posebnih dogodkov na Kranjskem zaznamovati. Imenujmo pa vendar še popred blago cesarico Marijo Terezijo (1740—1780), ki je modro vladala polnih 40 let in vsem svojim podložnim veliko koristila. Ona je olajšala kmetom bremena in jih nekoliko oprostila od velike podložnosti grajskim gospodom. Začela je tudi šole ustanovljati. To slavno vladarico je posnemal v vsem njen sin Jožef II. (1780—1790). On je ljubil vse stanove enako in posebno spoštoval kmetški stan, kateremu je še več slobode podelil, nego njegova mati. Žalibog, da je on vsem nenemškim narodom preveč nemški jezik vsiljeval. Pod vladjo cesarja Franca I. (1792—1835) začele so se francoske vojske. Francoski poveljnik Napoleon, ki je bil pozneje za francoskega cesarja izvoljen, prederl je leta 1797 iz Laškega in koj vzel kranjsko deželo. Pa Francozi so ostali takrat le malo časa v naši deželi. Leta 1805. pa se je vžgalo novo bojevanje, Francozi so prišli zopet na Kranjsko in v Ljubljano, toda po sklenjenem miru jo zopet zapustili. Tretjikrat, namreč leta 1809, ko se je nov boj začel, so bile Kranjska in druge dežele z nova zgubljene; Francozi so ostali skozi 4 leta v naši deželi in jo še le leta 1813. zapustili, ker so bili pri Lipsiki na Nemškem od treh cesarjev popolnem pobiti.

„Učitelj Dobrašin.“

Podučna povest Slovincem. Po hervatskem izvirniku od J. Trnskega
posnel Ivan Lapajne.

(Dalje.)

Te krepke besede so se navzočim zelo dopadale, kajti Stariteržani so imeli redkokdaj priliko slišati tako odločnih in resnobnih besed. Njihov učitelj jim je znal le burke po kerčmah vganjati. Eden izmed navzočih je izvedel, da se morebiti Dobrašin preseli v Stari terg. Mož je bil v mladosti na nemških šolah, zato se mu je nemščina bolj preljubila, nego slovenščina. Tudi svoje otroke bi radi tega rad v nemščini izobraževal. Ker je pa čul, da je Dobrašin iskren Slovenec, bil je v skerbi, da ne bode hotel njegovim željam vstreči. Zato bi rad kar naravnost iz Dobrašinovih ust slišal njegovo mnenje, in ga v ta namen popraša tako-le:

„Vi tako iskreno ljubite svoj ali smem tudi reči naš narod, vi posebno povdarjate izobraževanje v materinem jeziku; to jaz vse odobrujem. Ali to se mi pa le prav ne zdi, da znanje drugega deželnega jezika, pri nas nemškega tako malo cenite, da mu baje v šoli mesta ne privoščite.“ Dobrašin pa mu odverne: „Tako govoré o meni in družih vnetih domoljubih le naši neprijatelji, ali pa oni, ki nas ne razumó. Slovenski domoljubi čislamo v prvi versti naš slovenski jezik, katerega že od mladih nog govorimo in katerega nas je ljuba mamka že v zibel naučila. V tem jeziku radi občujemo med seboj, v tem jeziku govorimo in pišemo vsem, ki ga tudi razumó. V tem jeziku moramo govoriti tudi pri poduku naše slovenske mladine, ki drugega jezika ne razume. V tem jeziku pripovedujemo mladini vse potrebne nauke za življenje, ker na ta način najlažje svojo važno nalogo izveršujemo. Toda tudi nemški jezik in vsak drug jezik spoštujemo, ker tudi Nemce same, kot omikan narod, čislamo. Tudi nemški jezik bi radi tako gojili, kakor slovenski, ako bi tako potreben bil, kakor slovenski, in ako bi dragi čas dovolil. Toda večina naših otrok bodo kmetje in kmetovalci, kakor so njih stariši, ali obertniki in trgovci v domačem kraju; torej jim tako velikega znanja tega jezika ne bo trebalo. Po tujem si kruha iskati je težka reč; vsak človek na tujem si zopet v domače kraje želi. Znano vam utegne biti pesem „popotnik“, v kateri si človek tako željno domačih krajev želi, vsaj je „človek na tujem, kakor duša izgubljena“, pravi pregovor.

Vendar s tem nočem reči, naj se nemščina ne uči po slovenskih šolah; timveč dolžnost naj bo učiteljem, da ondi kjer je več razredov, po 3 in 4, tudi v tem jeziku mladino napeljujejo. Sicer pa lahko tudi vsak posamezni učitelj željam poedinih starišev vstreže, da jim deco podučuje tudi v takih

predmetih, ki niso strogo zaukazani. Jaz sem pripravljen, želje starišev vsikdar poslušati in po mogočnosti vstreči. Tako je končal Dobrašin. Bil je potem še o marsičem razgovor, dokler se Dobrašin, ki se je bil družbi prav prikupil, ni od nje poslovil in nazaj v Divjakovec podal.

Kerčmarjeve spletke.

Kerčmar Vodopivec je začel Dobrašina po vasi gerdit in obrekovati, da mu je hotel hčer prevariti in zapeljati. Župniku je pripovedoval, da mu je Dobrašin ponujal 100 gld., same da ne bi kupil njegovega vina, katero je drago in slabo imenoval. Župniku se itak Dobrašin ni dopadel in rad bi se ga bil iznebil. Šolski oblasti ga je zatožil radi razmerja z Jelico in pristavil, da ga je treba prestaviti na drugo službo. Divjakovčanom se je reklo: „Ako se tega učitelja rešite, nobeden ne bode več k nam došel. Vsaj ga ne bomo tudi potrebovali ne. Pa čemu bi radi učiteljev večje davke plačevali? Otroci nam bodo potem doma živino pasli, ne bo jim trebalo vedno novih oblek narejati, knjig in papirja kupovati!“

„Ali dragi ljudje“, oglasi se eden vaščanov, čegar deček je v šoli prav dobro napredoval in se mnogo lepih reči od učitelja naučil, „mar ne vidite, v kakošno korist nam je šola“. Moj deček hodi komaj tri leta v šolo, pa zna več nego jaz. Naučil se je tako cepiti, da se mu vsako drevesce prime. Po njegovem načertu, ki se ga je naučil od učitelja, izkopali smo gnojišče poleg bleva, v gnojišče napeljali žleb, da se vse vanj oceja. Vse odpadke, vsako drobtino, ki se okrog valja, spravljamo v gnojišče — in imamo veliko izverstnega gnoja. Koliko se je naučil čitati in pisati že moj deček! Nimam večjega veselja po zimi, nego to, da mi deček toliko lepega iz knjig čita, n. pr. o gospodarstvu ali pa o tem, kakó so se naši pradedi s Turkom bojevali.

Tako je imel Dobrašin, kakor vsak dober človek, dosta tožiteljev, pa tudi nekaj zagovornikov. Kerčmar Vodopivec pa je s svojo termo čedalje bolj zagazil. Pripeljal je res v hišo nekega tujca, kojemu je vse premoženje pripisal. Ta človek je le malo slovenski znal, bil je bledih lic in nemilega pogleda. Hotel se je po vsej sili kje na Slovenskem naseliti, čim dalje od večjih mest in trgov, tim bolje. Divjakovec mu je bil že radi tega po volji, ker ni bilo tu še nobenega trgovca in ker mu je bila Jelica prav dopadljivo dekle. S kerčmarjem sta se tako pogodila, da prevzame tujec vse premoženje, a da tudi vse dolgove plača; njemu pa hoče vina dajati na račun, dokler se mu bo ljubilo kerčmariti. Jelica pa bi imela tujca v zakon vzeti; toda se temu nikakor ni hotela vdati in je vsaki pot odločno odgovorila: „Jaz sem Dobrašinova zaročnica, ne morem

druzega vzeti, dokler je on živ. Ako me njemu ne daste, ostanem pri vas in čem vam pokorna biti in vas služiti, dokler sem živa. Ne silite me, ne morem prelomiti zvestobe, ki sem jo Dobrašinu prisegla“.

Pogodba se sklene kljubu temu, kajti kerčmar in tujec sta se nadjala, da se pozneje Jelici že tujec priljubi in da pozabi Dobrašina. Novi tergovec začne trgovino, nakupi mnogo blaga, dobrega vina, dela kupčije, plačuje dolgove in bogati.

Kerčmar Vodopivec pije z gosti in tujcem zopet vino, kerčmarica kuha in služi novemu gospodarju, Jelica jej pomaga — a vse to brez plačila.

Kaj je bilo tega treba, da dve izverstni ženski tujcu strežete zastonj? Samo kerčmar vinopivec, a ne Vodopivec je tega vzrok, pil ga je zopet in pil ga je zastonj, a tujec je pogostoma vodo vlival vanj, da se je odškodoval.

Med tem je minola velika noč, minolo je tudi poletje, kar počí glas, da je v bližnjem Starem tergu stari učitelj Wohlauf upokojen in da njegovo službo nastopi divjakovski učitelj Dobrašin. Ko se je ta novica po Divjakovcu raznesla, bila je po volji samo trojici: kerčmarju Vodopivcu, njegovemu gospodarju, katerega bi rad za zeta imel, in župniku, ki je bil tudi vesel, da se je novodobnega učitelja iznebil. Vsi drugi so pa obžalovali, da Dobrašin njihov kraj zapusti. Vsak kmet je znal pripovedovati, kako mu je to ali ono Dobrašin prav svetoval in kako mu je otroke dobro izredil in jih lepo naučil. Vsak ga je zdaj hvalil, rekoč: Dobrašin je bil z vsakim prijazen, vsakemu je dobro svetoval, nikoli ni bil pijan, nikoli ni klel, nikoli nepodobno govoril.

Sveda je bilo tudi Jelici žal, da Dobrašin odide; zdaj ne bode več slišala njegovega milega glasa v cerkvi. — Pa prav je, da odide, mislila si je, vsaj mu ne bo treba več gledati hiše, iz katere ga je črna nehvaležnost izgnala. Prišel je dan šolskega izpraševanja, in to zadnji dan Dobrašinovega bivanja v Divjakovcu. Navzoč je bil župnik iz Starega terga in obilo starišev iz domače vasi. Otroci so izverstno odgovarjali iz vseh predmetov in lepo peli. Naposled se je učenec zahvalil starišem, da so jih pošiljali v šolo, in učitelju za prijete nauke. Ko se je učitelj poslovil od starišev in otrok, bilo je slehernó oko solzno.

Drugo jutro je pred juterno zoró naložil Dobrašin svojo reči na voz in se tihoma odpeljal na svoje novo mesto v Stari terg. Pri odhodu se je samo eno okno odperlo, in iz okna je pomignila mala roka z belim robcem, a z istim robcem je ista roka brisala vroče solze še dolgo potem, ko je bil voz mimo nekdanje kerčmarjeve hiše odderdral.

Župnik Dobrila.

V Starem tergu, kjer je naš Dobrašin dobil novo službo, bil je ves drug župnik, nego v Divjakovcu. Zval se je Dobrila.

Mož je bil po božji volji, učene glave in plemenitega serca.

V semenišče (duhovniško šolo) je bil radi tega vstopil, ker je čul od velikega domoljuba, da nobeden ne more za naroden napredek več storiti, nego dober duhovnik in dober narodni učitelj. A dostavil je tudi isti domoljub, da nihče ne more narodu več škoditi nego nemarni duhovnik in nemarni učitelj.

Kot bogoslovec je potoval po raznih krajih naše slovenske domovine in tudi drugod, in videl, kaj duhovniki delajo.

Po doveršenih bogoslovskih šolah naš g. župnik ni mislil, da se je vsega že naučil, on se je marveč baš nasprotno mislil in se ravnal po hervatskem pregovoru: „Dober duhovnik se do smerti uči“.

Posebno mu je bilo to na sercu, da bi svoje farmane v to napeljal, da si zboljšajo svoje gospodarstvo, da postanejo premožnejši ljudje. „Premožni narod, rekel je, ložje dela šole, ložje stavi si lepe vasi, terge in mesta, ložje si dela lepe ceste, ložje si čisti reke, ložje podpira umetnost in literaturo, ložje se ponaša pred drugimi narodi“.

Naš župnik imel je pred vsim lepo duhovnijo (farof). V njem je bil red in čistota doma. Na njegovem dvorišču mogel si opaziti umnega kmetovalca. Tu si videl obzidano gnojišče, prostorne bleve; v njem krave švicarke. Ni jih gonil na pašo, marveč večinoma doma redil, da se mu ni gnoj izgubljal.

Na bližnji njivi je imel lepo deteljico, po travniku je poravnal kertovine, zatiral slabe trave, v sadonosniku čistil sadno drevje, sejal peškece in cepil divjake.

Ako je došel farman k župniku, ni se mogel tej snažnosti in redu dovolj načuditi.

Župnik ni nikoli kmeta psoval in gerdil, marveč je vsakega lepo sprejel, mirno poslušal njegovo prošnjo in mu vselej po očetovsko svetoval.

Ako je siromaška družina stradala, bil je župnik Dobrila prvi, ki je pomagal, tako rekoč drugim v dober izgled, naj tudi oni pomagajo. Zato so ga zvali teržani „očeta sirot“.

Sovražil pa je iz cele svoje duše lenuhe, rekoč jim: „Kdor ne dela, naj tudi ne je“. Ta izrek je posebno v šoli prav pogostoma rabil. Ni pustil otrok domu k obedu, dokler se mu niso naučili, kar jim je naložil. Župnik Dobrila je bil goreč prijatelj šolstva. Ni imel nikjer večjega veselja, nego v šoli pri pridnih otrocih, katere je večkrat obdaroval, posebno s knjigami.

(Dalje prib.)

Kocenov zemljepis za narodne šole.

Poslovenil Ivan Lapajne.

II. Oddelek.

Zemlja kot bivališče človekovo.

(Dalje.)

40. Velika vojvodina Badenska.

278 kvadr. milj (153 □ miriam.) in 1,470.000 ljudi.

Ta dežela obsega večjidel Črnega lesa in gorenje-renske nižine. Pridelki so: žito, konoplje, tabak, sadje, vino; Črni les daje mnogo derv in družega lesa. Posebna trgovina je z urami černo-lesnimi. Razdeljuje se na 11 okrožij.

1. Kostnice (10.000 lj.), na bodenskem jezerom. Hus-ova smert 1414.
2. Villingen, Donaueschingen.
3. Waldshut.
4. Lörrach (5400 lj.).
5. Freiburg (24.000 lj.), katoliška univerza.
6. Offenburg (5400 lj.); Lahr (7500 lj.).
7. Baden (10.000 lj.), toplice; Rastatt (terdnjava).
8. Karlsruhe (36.000 lj.), glavno mesto, tehnika; Pforzheim (20.000 lj.), obertništvo z zlatnino in srebernino.
9. Mannheim (39.000 lj.).
10. Heidelberg (20.000 lj.), protestanska univerza.
11. Mosbach; Wertheim.

41. Velika vojvodina Hesenska.

139 kvadr. milj (77 □ miriam.) in 852.000 ljudi.

1. Provincija Starkenburška med Reno in Meno. Darmstadt (40.000 lj.), glavno mesto; Offenbach (22.000 lj.), fabrike za vozove.
2. Provincija Porenska Hesija med Reno in Nabo, izverstna renska vina. Moguncija (Mainz, 53.000 lj.), močna terdnjava, uže v rimljanskih časih znano mesto; Worms (14.000 lj.), jako staro nemško mesto.
3. Provincija Gorenja-Hesija. Giessen (12.000 lj.), univerza; Nauheim, soline.

B. Severna Nemčija.

42. Kraljestvo Prusko.

6321 kvadr. milj (3480 □ miriam.) in 24,606.000 lj.

Kraljestvo Prusko sega od Izhodnoga in Severnega morja do Sudetov in do Mene, od Luskemburga do Memela. V severnem delu je kmetijstvo in živinoreja, v južnem in zahodnem delu obertnija in rudarstvo.

1. Provincija Pruska: Kraljovae (Königsberg, 102.000 lj.), močna terdnjava, univerza; Danzig (90.000 lj.), terdnjava, trgovsko mesto.
2. Provincija Poznanjska: Poznanj (Posen, 54.000 lj.), terdnjava; Bidgošć (Bromberg, 27.000 lj.); Gnezdno (10.000 lj.), staro glavno mesto Poljskega.

3. Provincija Šlezija: Vratislav (208.000 lj.), vseučelišče; Nisa (19.000 lj.) in Kladsko (12.000 lj.); Legnica (23.000 lj.); Zgoralec (42.000 lj.); Glogova (18.000 lj.), terdnjava; Breg (15.000 lj.).

4. Provincija Pomerjanska: Štetin (76.000 lj.), terdnjava; Stralsund (27.000 lj.), terdnjava; Greifswald (17.500 lj.), univerza.

5. Provincija Brandenburška: Berolin (825.000 lj.), glavno mesto Pruske in Nemčije, najvažnejše nemško fabriško mesto; Potsdam (44.000 lj.); Frankfurt na Odri (43.000 lj.).

6. Provincija Saska je bogata soli in bakra in ima velike sladkorne fabrike: Devin (Magdeburg, 115.000 lj.), močna terdnjava; Stassfurt, velike soline; Halle (52.000 lj.), vseučelišče; Erfurt (43.000 lj.), terdnjava.

7. Provincija Šlezvig-Holstein: Altona (74.000 lj.), kupčijsko mesto; Kiel (31.000 lj.), vseučelišče; Flensburg (22.000 lj.).

8. Lauenburg; Ratzeburg, Mölln.

9. Provincija Hanoveranska z velikimi rudniki v Harz-u in izversta živinoreja ob rekah: Hannover (87.000 lj.), tehnika; Hildesheim (21.000 lj.); Göttingen (16.000 lj.), univerza; Osnabrück (23.000 lj.).

10. Provincija Hesija-Nassau: Kasel (46.000 lj.); Marburg (na Leni, 8.000 lj.), univerza; Fulda (10.000 lj.); Hanau (20.000 lj.), tovarniško mesto za zlatnino in srebrenino; Frankfurt na Meni (90.000 lj.), veliko kupčijsko mesto; Wiesbaden (35.000 lj.); v okolici se pridelujejo izversta vina (Johannisberg, Hochheim itd.).

11. Provincija Vestfalija: Monaster (Münster 26.000 lj.); Minden (17.000 lj.), terdnjava; Bielefeld (21.000 lj.); Paderborn (14.000 lj.); Dortmund (44.000 lj.); Iserlohn (16.000 lj.).

12. Provincija Porenska ima bogate premogokope in jako razvito obertnijo: Kolin (Köln, 140.000 lj.), terdnjava s prelepo stolno cerkvijo; Bonn (26.000 lj.), vseučelišče; Düsseldorf (69.000 lj.); Solingen (14.000 lj.); Remscheid (22.000 lj.); Elberfeld (72.000 lj.); Barmen (70.000 lj.); Essen (45.000 lj.); Aachen (74.000 lj.); Koblenz (33.000 lj.), najmočnejša nemška terdnjava; Trier (22.000 lj.); Saarbrücken (14.000 lj.).

13. Hohenzollernske dežele: Sigmaringen in Hechingen. 21 kvadr. milj in 70.000 ljudi

43. Kraljestvo Saksonsko.

372 kvadr. milj (150 kvadr. miriam.) in 2.556.000 ljudi.

Jaka ljudnata in dobro obdelana dežela. Bogati rudniki na srebro, veliki premogovi rudniki, dobro ovčarstvo, velika obertnija in živahna kupčija.

Draždane (177.000 lj.), glavno mesto; Freiberg (21.000 lj.), rudarska šola; Lipsko (Leipzig), univerza, središče nemškega knjigoterštva; Cvikov (27.000 lj.), premog; Kamenice (Chemnitz), fabrike; Plauen (23.000 lj.); Annaberg (13.000 lj.); Bautzen (13.000 lj.); Zittau (18.000 lj.).

44. Turinsko.

1. Veliko vojvodstvo saski Weimar-Eisenach, 66 kvadr. milj (36 kvadr. mir.) in 286.000 ljudi. Weimar (16.000 lj.); Jena, univerza; Eisenach (14.000 lj.).

2. Vojvodstvo saski Meiningen, 45 kvadr. milj (25 kvadr. mir.) in 188.000 lj.). Meiningen in Hildburghausen.

3. Vojvodstvo saski Koburg-Altenburg, 24 kvadr. milj (13 kvadr. mir.) in 142.000 ljudi. Altenburg (20.000 lj.).

4. Vojvodstvo saski Koburg-Gotha, 36 kvadr. milj (20 kvadr. mir.) in 174.000 lj.). Gotha (21.000 lj.) in Koburg (13.000 lj.).

5. Kneževina Schwarzburg-Sondershausen, 15 $\frac{1}{2}$ kvadr. milj (9 kvadr. mir.) in 68.000 ljudi. Sondershausen (6600 lj.).

6. Kneževina Schwarzburg-Rudolstadt, 17 $\frac{1}{2}$ kvadr. milj (10 kvadr. mir.) in 76.000 ljudi. Grad Schwarzburg.

7. Kneževina Reuss-Greiz, 5 kvadr. milj in 45.000 ljudi. Greis (5600 lj.).

8. Kneževina Reuss-Schleiz, 15 kvadr. milj in 90.000 ljudi. Schleiz (6400 lj.).

45. Vojvodstvo Anhalt.

48 kvadr. milj (23 □ miriam.) in 200.000 ljudi.

Dessau (17.000 lj.). Bernburg.

46. Vojvodstvo Braunschweig.

67 kvadr. milj (37 □ miriam.) in 306.000 ljudi.

Braunschweig (58.000 lj.); Wolfenbüttel (10.000 lj.).

47. Kneževina Waldeck.

20 kvadr. milj (11 □ miriam.) in 56.000 ljudi.

Arolsen (3000 lj.); Pirmont (4000 lj.).

48. Kneževina Lippe-Detmold.

20 $\frac{1}{2}$ kvadr. milj (11 □ miriam.) in 112.000 ljudi.

Detmold (6000 lj.).

49. Kneževina Schaumburg-Lippe.

8 kvadr. milj (4 □ miriam.) in 31.000 ljudi.

Bückeburg (5000 lj.).

50. Veliko vojvodstvo Oldenburg.

116 kvadr. milj (64 □ miriam.) in 317.000 ljudi.

Oldenburg (13.000 lj.).

51. Veliko vojvodstvo Meklenburg-Schwerin.

242 kvadr. milj (133 □ miriam.) in 560.000 ljudi.

Schwerin (27.000 lj.); Rostock (31.000 lj.), univerza.

52. Veliko vojvodstvo Meklenburg-Strelec.

Novi Strelec (7600 lj.).

53. Svobodno mesto Brema.

4 $\frac{1}{2}$ kvadr. milj in 123.000 ljudi.

Brema (Bremen. 83.000 lj.), velika kupčija.

54. Svobodno mesto Hamburg.

7 $\frac{1}{2}$ kvadr. milj in 334.000 ljudi.

Hamburg (240.000 lj.), prvo kupčijsko mesto v Evropi.

55. Svobodno mesto Ljubek.

5 $\frac{1}{2}$ kvadr. milj in 52.000 lj.

Ljubek (39.000 lj.), trgovstvo. Travemünde.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz savinjske doline. 4. julija t. l. zbralo se nas je v sredini savinjske doline v Letužu precejšnje število učiteljev k zborovanju „Savinjskega učiteljskega društva“. Tudi nekaj neučiteljev nas je počastilo s svojim dohodom, in to vzlasti iz Mozirja, v znak, da ima naše društvo dokaj prijateljev mej narodom. Čudili pa smo se, vidé, da so nas Gornje-savinjčanje zopet na cedilu pustili, ko je bil kraj zborovanja vendar ravno v središči savinjske doline. Kar se zborovanja tiče, omenim le, da je imel najpervo odbor sejo, pri kojoj se je živahno pretresovalo, kaj naj bi se z denarjem ukrenilo. Isto tako je bil povod živahnosti §. 2. društvenih pravil o spisovanji in razširjevanji primernih spisov. Ker naše društvo ne stoji v gmotnem oziru ravno na najterdnejih nogah, zbog tega je težko izpolnjevati omenjeno točko. Ipak se sklène, z ovo namero ne predolgo odlašati, marveč vže pri prihodnjej odborovej seji določiti tvarino, kojoj ima obsegati dotični spis, ki ga dá društvo na svetlo. Le na takov način se zamorejo s časoma pridobiti primerni spisi. Po seji bila je skupna zabava, pri kojoj je g. Meglič, učitelj iz Vranjskega, prav temeljito in umljivo predaval o škodljivih živalih. Videlo se je, da je govornik v kmetijstvu izurjen, in da je teorijo in prakso združil v lepo celoto.

Pri tej priliki omenim naj jako koristne knjižice: „Živali, kmetijstvu in gozdarstvu koristne, z posebnim ozirom na zatiranje škodljivega mrčesa“. Po Viljem Schleicher-u izdala družba kmetijska kranjska. Knjižica je vse hvale vredna, zato bi se ne smela pogrešati pri nobednem učitelju, kajti je kot nalašč za učitelja.¹⁾

Iz Šent Jurja, dne 27. julija 1877. Celjsko učiteljsko društvo je imelo 26. julija svoj shod — v tem mesecu drugoga že, radi konference, ki bode prihodnji mesec. — Zborovanja se je udeležilo 18 udov. Iz došlih dopisnic društvu smo zvedeli, da bode štajerski Lebrerbund zboroval 12. septembra zvečer v predskupščini in 13. septembra v glavnej skupščini, katerej naj društva predmet v obravnavalni red in poročevalce naznanijo. Od onega društva došla je tudi ena „Denkschrift“, v katerej se govori o kaznovanji v šoli, ter se naposled priporoča naprava „Rettungshäuser“.

Praktične obravnave — brez vse priprave — kako kteri v svojej šoli obravnava začetni nauk o decimalah, so bile jako živahne. Udeleževali so se te razprave gg. Tiseh, Bobisut, Miklauz, Rupnik, Lopan.

O zgodovinskih podobah se je govorilo in posvetovalo mnogo, a sklenilo se nij nič.

V. J.

Slovstvo.

(Napoved novih slovenskih šolskih knjižic.) Slovenska šolska literatura se bode v kratkem s nekaterimi praktičnimi pa cenimi šolskimi knjižicami pomnožila. V posebnih odtiskih pridejo namreč kot

¹⁾ Na tem dopisu ni bil dopisnik podpisan; v prihodnost prosimo, da nam svoje ime poveste.

ponatis iz „Učitelja“ na svetlo: 1. Kocenov Zemljepis, 2. „Učitelj Dobrašín“, 3. Kratek pregled štajerske, kranjske, koroške in primorske zgodovine za učence ljudskih šol.

Šolske novice in drobtine.

(Vabilo k občnemu zboru „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“) v Brežicah, v torek 18. septembra. Dasi so učiteljska zborovanja prav pogostoma, dasi od njih nemamo toliko koristi, kolikor se je začetkoma pričakovalo: vendar podpisani odbor ne more drugače, nego da s tem najuljudneje vabi vse p. n. ude našega društva in druge slovenske učitelje k občnemu zboru svojemu. Radi obilih družih učiteljskih skupščin, n. pr. zborovanj okrajnih učiteljskih društev, okrajnih konferenc vladnih, deželne učiteljske zveze in deželne učiteljske konference vladne bi mi bili sicer našo glavno učiteljsko skupščino letos opustili; toda v sklicovanje našega občenega zbora vežejo nas društvena pravila in kar je še več, čast naša in vseh zavednih slovensko-štajerskih učiteljev. Opustimo mi naša letna zborovanja, hitro utegnejo reči naši neprijatelji, da smo odstopili od svojih načel, ali da nimamo več priveržencev ali kaj podobnega. To je en vzrok, iz katerega vabimo slovenske učitelje letos v Brežice (Rann), imamo pa za to še več razlogov. Med letom dohaja sicer učitelj k raznim zborovanjem; toda pri vseh teh, zlasti pri vladnih konferencah ne razpravljajo se one razmere naše, ki zadevajo zlasti slovensko-štajersko šolstvo, in kar se razpravlja, zgodi se to nekako z zavezanimi rokami. Pri našem zboru bode pak dovoljena odkritoserčna beseda, in to domača beseda slovenska, katero se pri družih zborih tako rado prezira in ovira. K našemu zboru se snidé dobri in odkriti slovenski učitelji, zvesti prijatelji in bratje, tako rekoč, udje ene družine, katere navdaja sveta navdušenost za napredek domačega šolstva na zdravih, t. j. narodnih, pedagoških načelih. Na dnevni red se postavijo najpervo društvene zadeve, ki so: 1. nagovor predsednika; 2. poročilo tajnika; 3. poročilo blagajnika; 4. volitev 3 pregledovalcev računa; 5. pogovor o bodočem društvenem delovanji; 6. določitev društvenega sedeža za bodoče leto; 7. določitev kraja za bodoči občni zbor; 8. volitev predsednika in 14 odbornikov; 9. razni predlogi. Kolikor bode čas dovolil, obravnavale se bodo one točke izmed nasvetovanih vprašanj, katere si bode občni zbor sam izvolil. Nasvetovana so sledeča pitanja: 1. drugi deželni jezik v narodni šoli (g. Žinko); 2. domača vzgoja (g. Žinko); 3. rastlinstvo v narodni šoli (g. Brezovnik); 4. o pomanjkljivostih slovensko-štajerskega šolstva (g. Lapajne); 5. poročilo o deželni učiteljski konferenci in o zboru učiteljske zveze. (Ako se za to oglasi kateri poročevalec.) — Z ozirom na priobčen,

precej zanimiv program, z ozirom na to, da nas bode brežko učiteljstvo gotovo prijazno sprejelo, z ozirom na dobljeno znižano ceno (glej spodej) po železnicah; pričakujemo od vseh slovenskih učiteljev, osobito bližnjih to- in onstran savskih obilo vdeležbe.

(Vožnja za znižano ceno.) Na našo prošnjo dovolilo nam je vodstvo južne železnice za $\frac{1}{3}$ znižano ceno na sledečih dragah: od Maribora, od Središča, od Ljubljane in Zagreba do Brežic in nazaj s poštnimi in osebenskimi vlaki (razen berzovlakov) v vozovih II. in III. reda. Stavi pa vodstvo sledeče pogoje: Vsak ud društva (udeležitelj) zbora se mora skazati z društveno pristopnico (to že imajo nekateri gg. iz prejšnjih let) in legitimacijsko karto (to dobé pri nas, treba se samo oglasiti). S temi se dobi na štacijah omenjenih črt karto po znižani ceni ($\frac{1}{3}$) za vožnjo v Brežice in nazaj. Opomni se dalje, da se morajo dati legitimacijske karte preštempljati na obeh štacijah. To znižanje cene velja od 16. do 20. septembra. — Ako kdo še kaj več razjasnila potrebuje, naj se do nas oberne. — Prihodnjič priobčimo lokal zborovanja i začetek, potem o veselici, ako bo mogoče kaj osnovati. — Gg. odbornike v tej zadevi v Brežicah pač lepo prosimo vse pomoči.

V Ljutomeru 10. avgusta 1877.

Odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“.

Dostavek. *Ko smo bili vabilo k zboru v Brežicah že v tisk poslali, nam je došel od ondot nepovoljen glas, da večina onih odbor-
nikov, ki delajo priprave za zbor, bode vsled bolezni (g. Poljanec),
vsled preseljevanja (g. Voglar) in privatnih razmer družih gg. ne-
navzoča 18. septembra v Brežicah. Ako nam do 1. septembra ne
dojdejo od drugih strani povoljni glasi o udeležbi, utegnemo še v
bodoči številki „Učitelja“ zbor preklicati.*

(O konferenci v Ločah) se nam piše: 30. julija t. l. smo imeli učitelji šmarijskega in konjiškega okraja skupno konferenco v Ločah. Zbrano je bilo blizo 30 učiteljev. Konferirali so: Malenšek, Šumar, Jurkovič, Pučnik, Kapun in Teran. Konferenca je trajala od $\frac{1}{2}$ 9 zj. do 1 p. pld. in od $\frac{1}{2}$ 3 do $\frac{1}{2}$ 7 p. pld. Za šmarijski okraj gre k deželni učiteljski konferenci Jurkovič, za konjiški pa P. Kapun.

(Iz Starega terga na Notranjskem.) Pri nas smo končali š. leto 26. julija. Zjutraj je bila skušinja v vseh treh razredih in popoldne pa šolarska veselica kakor lani. Deci smo dali pečenke od dveh telet in ene ovce, kruha in vina. Naše gospe in svobito mil. kneginja Schönbürg-Waldenburg so napekle dokaj kolačev, ki so se razdelili mej otroke, kojih je bilo 250. Po jedi so deklamirali in peli iz vseh treh razredov posebej in skupno. Ob 7. uri zv. čer smo deco izpustili domov. Vsem dobrotnikom pa kličem še enkrat: serčna hvala v imenu mladine! Živili!

Janko Žirovnik.

(Na učiteljskišču v Kopru) so položili izpit učiteljske zrelosti sledeči gg. kandidati: Leop. Furlani, Ant. Kacafura, Mih. Kamušič, Iv. Krajnik, Jan. Leban, Ant. Zorzut, Leop. Žorž in privatist Fr. Černe.

(Udje izpraševalne komisije. za ljudske in meščanske šole v Terstu) so gg.: Ant. Klodič, (ravnatelj), Dr. V. Braun (namestnik), P. Rajaković, Jož. Accunti, Avg. Vierthaler, Iv. Cattaneo, Jož. Merger, Fr. Swida, H. Zernitz, R. Pibernik, Ana Stumpf, Leop. Laudis.

(Poslano.) Slavno vredništvo! Dne 5. julija t. l., šte. 13, stran 204 ima „Slov. Učitelj“ iz celjske okolice zelo naopačen (?) dopis o šolskih razmerah na Doberni. Blagovolite toraj sprejeti v Svoj cenjeni list sledeče djansko pojasnilo. Pervič ni res, da bi deželni šolski svet zaukazal, naj bo v II. razredu nemščina učni jezik, marveč se je samo število poduku v nemščini na teden določenih šolskih ur pomnožilo tako, da vsak razred dobi po jedno uro več. Neresnična je toraj tudi številka gledé slovensčine določenih ur.¹⁾ Dalje je neresnična terditva, da bi se moralo računstvo, naravo- in zemljepis predavati nemški. Nasprotno zaukazal je deželni šolski svet, naj se pri računstvu samo 2 uri rabi nemščina²⁾ ter je v dotičnem zaukazu razločno, da se pri rečenih predmetih na nemščino bolje ozira še le takrat, ko so si otroci v tej stroki že dovolj predznanja prilastili.³⁾ Ni tedaj na mestu opomba: „ali bodo otroci, kateri so večidel hribovci, razumeli?“ (Kaj ne bi? Ur.) Kar se tiče ravnanja načelnika Dr. Paltanfa, bodi povedano, da je isti zastopal mnenje krajnošolskega sveta in občine Dobernske, ktera po napredek tukajšnjega ljudstva za potrebno spoznava, da se šolskeje mladeži podeli priložnost, izuriti se v nemščini.⁴⁾ Krajnošolski svet na Doberni.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Podučiteljska služba pri sv. Petru pri Radgoni (4r.) s 480 (360) gl. do 23. avg. na kr. š. sv. Podučiteljska služba pri sv. Duhu blizu sv. Jurja na Ščavnici (2r.) s 440 (330) gl. do 23. avg. na kr. š. sv. Podučiteljska služba v Rečici (2r.) pri Mozirji s s 440 (330) gl. do 15. okrobra na kr. š. sv.

Na Kranjskem: Učiteljske službe na enorazrednicah v Črnem verhu, Hotederšici in Begunjecah (pri Cirknici) s 450 gl. in stan. do 7. sept. na kr. š. svet. Služba učiteljice v Metliki (500 in stan.) do 15. sept. Učiteljske službe v Nemški loki (500), v Polomu, Gote-nici, Morovici (po 450), v Kočevji (400), 2 učiteljski službi v Soderšici (eno 500, ena 400 in stan.). Učiteljske službe v Srednji vasi (2razr.), v V. Laščah (2razr.), v Loškem potoku (2razr.) s 400 gl., v Dobrem polji s 450 gl. do 31. avg. na kr. š. svet.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: Gospoda J. Škoflek na Vranskem in Al. Cizelj v Mozirji, oba nadučitelja sta menjala s službami. G. Fr. Bezjak, (Wesiak), učitelj pri sv. Križu pri Slatini; gospodična Ida Salfieky, učiteljica žen-skih del v Ločah.

Na Kranjskem: G. Avgust Adamič, učitelj na Dobravi pri Ljubljani.

¹⁾ Koliko ur je torej nemščini, in koliko slovensčini odločenih?

Ur.

²⁾ Ali je to pedagogično, da se pri računstvu ozira na nemščini?!

Ur.

³⁾ Ali je pa mogoče, da si otroci v 2. razredu še dovolj znanja v realističnih predmetih pridobé?

Ur.

⁴⁾ Kdo to taji? Toda prva reč je materinski jezik, drugič znanje in duševno izobraževanje v obče in tretjič — naj si bo še le nemščina.

Ur.

Unterlehrerstelle

an der vierklassigen Volksschule in Windischgraz ist die Stelle mit den Bezügen der II. Gehaltsklasse sogleich definitiv oder auch provisorisch zu besetzen.

Bewerber oder Bewerberinnen, welche der deutschen und slovenischen Sprache mächtig sind, wollen ihre dokumentirten Gesuche im vorgeschriebenen Dienstwege an den Ortsschulrath in Windisch-Graz bis längstens 10. September d. J. leiten.

Bezirks-Schulrath Windisch-Graz den 4. Juni 1817.

1—2

Der Vorsitzende: Rupnik m. p.

V Pragi v založbi Felkl-na in sina (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

NOVE RISANKE

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, četrta ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za slovenske šole jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in Fr. Dubois

v Ljubljani.

v Ljutomeru.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospode šolske ravnatelje in učitelje na naše, izverstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemeljske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v slovenskem, hervatskem in serbskem jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je v svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

 Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

Felkl in sina

8—12

tergovina s papirjem v Pragi.

razstava na Svetovna Dunaji	Založba Karol Winiker-ja, bukvarja v Bernu, Ferdinandove ulice št. 3.	razstava na Svetovna Dunaji
XXVI. skupina. Priznalna diploma. 1873.		XII. skupina. Priznalna diploma. 1873.
Založena dela.		in pisanske

V založbi podpisane knjigoteržnice so prišle vsled izražene želje mnogih gospodov šolskih predstojnikov in učiteljev že v nemškem in českem jeziku popred izdane načertane pisanke zdaj tudi s slovenskimi napisi na svitlo, in sicer:

- Št. 1. Pisanka za nemško lepopisje (9 verst, široko dvojnato načertanih).
- Št. 2. Pisanka za slovensko lepopisje (8 verst, široko dvojnato načertanih).
- Št. 3. Pisanka za slovensko pravopisje (12 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka oblika v četverki).
- Št. 4. Pisanka za nemško pravopisje (14 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka četverka).
- Št. 5. Pisanka za pravopisje in spisje (14 verst, s prostimi čertami; visoka četverka).
- Št. 6. Računska pisanka (kvadrati, visoka četverka).

Navedene pisanke, ki so narejene iz dobro limanega papirja, so vpeljene v nemškem in českem jeziku v mnogih šolah in zadostujejo v vsakem obziru ukazom slavnih gospodsk, in podpisana knjigoteržnica je pripravljena, željam p. n. gospodov kupovalcev v vsakem obziru vsrežati.

Gena pisanki je za eno rizmo = 240 kosov 2 gld. 80 kr. av. v. netto v gotovem denarji, in posamezne številke se tudi na dalje na ogled pošiljajo. Tudi je v podpisani zalogi na svitlo prišlo:

Pervi nauk v lepo- in hitropisji. Nemško sestavil in pisal Jožef Pokorny, poslovenil A. Lézar. Sešitek 1—12 à 2 kr. pr. Riess 4 fl. 80 kr. netto 3 fl. 15 kr.

Karteln zu Prüfungsschriften mit blauen Linien und Randverzierung in 4° a. Briefpapier à 1 kr., 100 St. 75 kr. n.

Lézar Ant., Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazijalno, realno, in sploh odraslo mladost, 1863. 1 fl.

Hilfsmittel für den Zeichenunterricht.

Roller Josef, Anleitung für den Elementarunterricht im freien Zeichnen an der Volksschule. Mit 51 Figuren à 40 kr.

Roller J., Formensammlung zum Elementarunterrichte im freien Zeichnen in der Volksschule. (Preisg. krönt.) Heft 1—6 à 1 fl. 20 kr. 8. W.

Roller J., Formensammlung (wie früher) sammt Anleitung in Enveloppe à 6 fl. 60 kr. 8. W.

Roller J., Uebungshefte zum ersten Unterrichte im freien Zeichnen. Heft 1—6 1b. 1c. à 16 kr. 8. W.

Roller J., Uebungshefte, zum Unterrichte im Freihandzeichnen an Volksschulen. Heft 1—3. 4 (Knaben) 4. Mädchen. (Die Hefte 1—3 sind sowohl für Knaben als Mädchen bestimmt, Heft 4 jedoch für Beide verschieden.

Naročila naj se franko pošiljajo na

Karol Winiker-jevo

založnico in prodajalnico knjig v Bernu (Brünn)
Ferdinandove ulice št. 3.

1—3

Lastništvo „Učiteljsko društvo za slov. Štajer.“

Za uredn. odgovoren Drag. Lorenc. — J. M. Pajk-ova tiskarna v Mariboru.